Dnro H248/01.02.01/2022

9.2.202

Valvontaosasto
Kansainväliset ja oikeudelliset asiat
Lassi Salakka

Eduskunta
Hallintovaliokunta

HaV@eduskunta.fi

Tullin kommentit U-kirjelmässä 62/2021 vp esitettyihin näkemyksiin rahoitustietodirektiivin (2019/1153) muuttamisesta siltä osin kuin kyse on pääsystä keskitettyihin pankkirekistereihin keskitetyn yhteyspisteen kautta

Lausunnon antaja: Tulliylitarkastaja Lassi Salakka

Lausunto: Tulli kiittää hallintovaliokunnan varaamasta tilaisuudesta antaa lausunto asiassa. Tulli on voinut esittää näkemyksiään sisäministeriölle jo U-kirjelmän luonnosteluvaiheessa ja lausunut myös aiemmin talousvaliokunnalle.

Tulli on samaa mieltä valtioneuvoston kirjelmässä esitetystä kannasta ja sen perusteluista. Tämän lisäksi Tulli haluaa halua esittää seuraavat kommentit.

Tulli toimii pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetussa laissa (571/2019, myöh. PMJ-laki) säädetyn pankki- ja maksutilirekisterin rekisterinpitäjänä. Tämän lisäksi hallituksen esityksessä HE 163/2021 *vp* esitetään useita muutosehdotuksia PMJ-lakiin, joilla on vaikutusta Tulliin. Tulli tuo tässä lausunnossa esille niitä seikkoja, joita on hyvä huomioida U-kirjelmää käsiteltäessä.

Toimivaltaiset viranomaiset

Tulli pitää tärkeänä, että jäsenmaat voivat itse määrittää ne toimivaltaiset viranomaiset, joilla on oikeus päästä tekemään hakuja tilitietoihin keskitetyn yhteyspisteen kautta. Tullin näkemyksen mukaan toimivaltaisia viranomaisia tulisi olla niiden viranomaisten, joille rahoitustietodirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä säädetään oikeus käyttää kansallista pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmää.

Pyyntöjen kierrättäminen toisen toimivaltaisen viranomaisen kautta ei ole myöskään tarkoituksenmukaista, sillä kukin viranomainen tuntee oman toimivaltansa parhaiten. Pyyntöjen kierrättäminen lisäisi myös hallinnollisia kustannuksia.

Tulli pitää kannatettavana, että viranomaisten pääsystä tilitietoihin säädetään EU-tasolla. Esimerkiksi tulliasioissa järjestäytynyt rikollisuus on valtioiden rajat ylittävää ja rikostorjunnassa saavutetaan parhaimpia tuloksia silloin, kun pystytään toimimaan nopeasti ja tehokkaasti.

Varojentunnistaminen, jäljittäminen ja jäädyttäminen edellyttävät sähköisiä mekanismeja, joiden välityksellä saadaan välitön pääsy tilitietoihin. Tässä yhteydessä Tulli tuo esiin sen, että tilitietojen saaminen helpottaa vain suuntaamaan kohdennetut tilitapahtumatietokyselyt oikealle luotto- tai maksulaitokselle.

Viranomaisen saadessa tiedot tilinomistajista joudutaan usein tekemään lisäksi vielä kysely tilitapahtumatiedoista. Tilitapahtumatietoja kyseltäessä joudutaan turvautumaan joka tapauksessa poliisi- ja oikeudelliseen yhteistyöhön. Kansallisten pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmien yhteenliittäminen kuitenkin parantaa tietojensaantimahdollisuuksia ja luo ylipäänsä paremmat edellytykset saada tietoa siitä, onko kohdehenkilöllä tilejä muualla kuin kyselyn tekevässä valtiossa.

Tällä hetkellä Tullista tehdään tilitapahtumakyselyitä ulkomaille lähinnä silloin, kun tutkinnassa on saatu selville jokin merkityksellinen tili, rikoshyöty on suuri tai tiedetään, että kohdehenkilöllä on toimintaa jossain tietyssä maassa. EU-tasoisen keskusyhteyspisteen käyttöönoton jälkeen tilitietokyselyitä tullaan tekemään muihin jäsenvaltioihin varmuudella enemmän.

Rahoitustietodirektiivin mukainen toimivalta tulee ”vakavien rikosten” määritelmän kautta, jossa on viitattu Europol-asetuksen (EU) 2016/794 liitteessä I lueteltuihin rikollisuuden muotoihin. Tullin näkemyksen mukaan oikeus tehdä kyselyitä tulisi perustua siihen, mitä pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmän käytöstä on säädetty kansallisessa PMJ-laissa.

Koostava sovellus ja sen hyödyt

Voimassa olevan PMJ-lain mukaan pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmä on jaettu pankki- ja maksutilien tiedonhakujärjestelmään ja pankki- ja maksutilirekisteriin. Tiedonhakujärjestelmää koskevia säännöksiä soveltavat pääsääntöisesti luottolaitokset, kun taas tilirekisteriin toimittavat tietoja pääsääntöisesti maksulaitokset, sähkörahayhteisöt sekä virtuaalivaluutan tarjoajat.

Hallituksen esityksessä HE 163/2021 *vp* esitetään, että Tulli rakentaisi ns. koostavan sovelluksen, jonka välityksellä toimivaltaiset viranomaiset voisivat tehdä hakuja kansalliseen pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmään rakentamalla ainoastaan yhden rajapinnan. Tullin näkemyksen mukaan voimassa olevan PMJ-lain tiedonhakujärjestelmää voidaan kuvailla ennemminkin hajautetuksi tiedonhakujärjestelmäksi, kun taas viidennen rahanpesudirektiivin 32 a artiklassa puhutaan velvollisuudesta rakentaa keskitetty tiedonhakujärjestelmä.

Suomen kansalliseen pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmään tehtyjen kyselyiden käsittely voisi olla tarkoituksenmukaisinta toteuttaa koostavan sovelluksen välityksellä. Koostava sovellus voidaan rakentaa niin, että se hakee automaattisesti kyselyihin vastaukset tiedonhakujärjestelmästä sekä myös tilirekisteristä. Tämän jälkeen koostava sovellus koostaa vastauksen, joka toimitetaan eteenpäin vastaussanomana keskusyhteyspisteelle, josta tietopyyntö saapui. Koska kysyjän tiedot jäisivät koostavaan sovellukseen, tiedonluovuttaja ei saisi sitä tietoon ja tämä osaltaan vähentäisi väärinkäytön riskiä ja samalla tehostaisi tietosuojaa. Koostavan sovelluksen välityksellä voidaan välittää keskusyhteyspisteeseen myös Suomesta tehtävät toimivaltaisten viranomaisten tekemät kyselyt. On oletettavaa, että keskusyhteyspisteen välityksellä tulee hyvin suuri määrä kyselyitä. Järjestelmä on siten rakennettava toimimaan automaattisesti ja koostava sovellus olisi tähän ratkaisu.